

Gyűjtő és pályázó szalámisok

A szegedi szalámigyártat 115 évvel ezelőtt **Pick Márk** cseh terménykereskedő alapította. Korábban már a helyi hentesmesterek is próbálkoztak szalámikészítéssel. Készítményüket a sertés vastagbelébe tömték. Hagyományosan, fűszerrel és füstöléssel tartosították, ám a hosszú ideig való szavatossággal mindnél baj volt. Ezért nagyobb tétel gyártására nem vállalkoztak. **Pick Márk** érett mangalicából olasz módra készítette szalámiját, melynek nagyobb tömegű gyártását 1869-ben a **Tisza Lajos** (ma **Lenin**) kóruon kezdte meg. Onnan a **Margit utcai** új üzemébe költözött, majd a századfordulón telepedett jelenlegi helyére a **Felső Tisza** partra (ma **Maros utcai gyáregység**).

Picknek kitűnő mestere volt **Szokolai Szilárd**, majd **Orvadovics Sztójkó**, **Hudecz László**, **Dóczi József**, akik révén „szögedesedett” a hosszú időn keresztül olasz vendégmunkásokkal készített **téliszalámi**. A Szeged környéki parasztemberek olcsó munkaerőként kerültek a gyárba **szezonmunkásnak** — októbertől márciusig —, akik **holt szezonban** — nyáron — visszamentek a földjüket művelni. Nyárra jobbra a szegedi illetőségű ácsok, kőművesek, festők és más építőipari szakemberek maradtak bent. Amellett, hogy karbantartási munkákat végeztek az üzemekben, bővítették, festették a gyárat. **Pick Márk** halálát követően fia, **Jenő** került a cég élére. „**Jenő**” nagyarányú gépesítésbe kezdett, s helyet adott egyszerű újításoknak, melyben nagy segítsége volt **Kettesi Szilveszter** gépészmérnök. Az ily módon modernné vált üzem készítményeinek pár év múlva a magyar szalámi-gyártásban egyeduralma, vel ezelőtt a **Méző** szocia-

listában hosszú életet biztosító világhírre lett.

Pick Jenő az apja nyomdokain haladva évtizedekig foglalkozott még a paprika-kereskedelemmel, később, mintegy melléktermésként, vörösaruk gyártásával, zsirólvasztással, sőt, egy időben konzervkészítéssel is. Eme utóbbiak a hentesüzemben készültek. A szalámigyártás hőskorára emlékeztető hagyományos munkaeszközök, a **ringókéses tőkék**, a **Heinrika gyorsvágó**, a **Kutter gyorsvágó**, s megannyi más kézi, illetve gőzmeghajtású masinák és eszközök már emlékekben is alig élnek. A fél sertés egykor háton cipelték, távolabbra pedig **horgaskocsin** szállították. A csontozóban a **boncolás** után **porciónként** (a porció egy fél sertés nagyjából lehúzott csontváza, részekre tagolva) **kaparták** a csontot a betanított munkások. A darabokra vágott, zsirtalajtó és flaksznító mentesített színhúst a **csurgatóba** vitték. Megdarálás után pedig **ringókésekkel** aprították rizzsem nagyságúra, közben ráhíntették a titokban kevert fűszeradagot. Az ily módon nyert **szalámpasztát** hatalmas teknőkbe gyúrták, napokig érlelték, majd a lóbelbe töltés után füstre vitték. A füstőlóból **száritópadlásokra** került a lassan penészedő szalámi, amely rudakat a fölőleges penészekről lekefélétk. A **vágásereit** szalámít csomagolták hazai és külföldi piacokra.

Mindezeket a munkafolyamatokat nagyrészt kézi erővel, illetőleg gőzmeghajtású gépekkel végezték.

Az üzem ma a nagy átalakulás korát éli. Ez természetesen együttjár a régi szerzők és gépek selejtezésével. Csak hogy nem minden selejt, ami régi! Ezt ismerté föl néhány év-gyártásban egyeduralma, vel ezelőtt a **Méző** szocia-

lista brigád, melynek tagjai valóságos üzemi múzeumot hoztak létre. A gyűjtött anyag számára helyet biztosít a vállalat. Az **Ifjúsági Bizottság** pedig — a gyár vezetőivel közösen — az idén gyűjtést segítő pályázatot irt ki, amely meglepően jó eredményt hozott. Kilenc pályázó (brigádok és egyének) tett tanúbizonyságot segítő készségéről, amely egyúttal azt is jelenti, hogy erre a munkára főtétlenülül-kellés van, hagyományosságát kell tenni. Az idei első pályázat eredményhirdetésére — a műemléki és múzeumi hónap rendezvényeihez kapcsolódva — szerdán délután került sor a Szalámigyár Maros utcai telepének üzemtörténeti gyűjteményében.

Különdíjban részesült a **Molnár Mihályné** által vezetett **Tyereskova—Méző** szocialista brigád a gyűjtemény létrehozásáért, gondozásáért. Első díjas lett a **tmk-brigád**, melynek vezetője **Tanács György**: konzerválták, javították a muzéális tárgyakat, illetve a már nem leheto eszközöket, berendezéseket rekonstrukciós változatban készítették el. Második díjban részesült **Sebők Ferenc** és műszaki brigádja, akik a füstölősök és a száritósok naplókönyveit mentették meg a pusztulástól. A harmadik díjon **Molnár Zoltán** (a gyár Tisza parti üzemének rekonstrukciós átépítésének fényképezéséért) és a **Radnóti** szocialista brigád (gyártástörténeti és egyéb fotók, dokumentumok megmentéséért) osztozott. **Molnár István** egy ringókéses tőkét készített, amelyért pénzügyalomban részesült, a **füstölőbrigádnak** és a **Klipcseló** brigádnak pedig elismerő oklevelet adott át a múzeumi, illetve henteszakemberekből álló zsűri.

Ifj. **Lele József**

Hízik a jószág

A hazai cukorgyárak mind nagyobb mennyiségben adnak át mezőgazdasági partnereiknek ipari melléktermékeket — mindenekelőtt répaszeletet — takarmányozásra. A gazdag tápanyag tartalmú éleeség immár második éve tesz jó szolgálatot az aszálysújtotta megyékben, ahol nem termelt elegendő tömegtakarmány és emiatt pótlásra van szükség.

Az Állattenyésztési és Takarmányozási Kutató Központban Gödöllőn, széles körű elemzést végeztek, amely egyértelműen bizonyította: a szarvasmarhák hizlalására jó eredménnyel alkalmazhatják a répaszeletet. Amennyiben a kukoricaszilazst — ezt a hagyományos takarmányfélét — a répaszelettel helyettesítik, úgy gyarapodik az állatok súlya. A kutatók egyharmad, fél, illetve kétharmad arányban helyettesítették a szilazst, és ezzel egyenes arányban javultak a hizlalási eredmények. Átlagosan napi 20 dekával nagyobb súlygyarapodást értek el a főleg gyári melléktermékekkel táplált állatoknál, mint azoknál, amelyek egyáltalán nem kaptak szilazst. Javult a hizlalás gazdaságossága is.

MI? HOL? MIKOR?

1984. NOVEMBER 1., CSÜTÖRTÖK — NÉVNAP: MARIANNA
A Nap kel 6 óra 28 perccor, és nyugszik 16 óra 27 perccor.
A Hold kel 14 óra 10 perccor, és nyugszik 23 óra 32 perccor.

VIZÁLLÁS
A Tisza vizállása Szegednél szerdán plusz 107 cm (apadó).

HETVENÖT ÉVE	ÚJVIDÉK
született Kronovitz Mátvás (1909–1938) pékmunkás, a kommunista mozgalom kiváló harcosa. 1933-ban tagja lett a KMP-nek. Amikor a Spanyol Köztársaság léte veszélyben forgott, fegyverrel keit védelmére. 1938 tavaszán súlyosan megsebesült, de felgyógyulása után tovább küzdött. A magyar zászlóalj partiszervezetének titkáriaként a harcokban is példát mutatott. A nemzetközi brigádok soraiban járvány lőtéte fel a fejét. 6 is megbetegedett, s tüszőben meghalt.	16.00: Tv-híradó magyarul és szerb-horvátul 17.45: Az idő órei — tv-filmsorozat 18.15: Gyógynövények 18.45: Zene 19.15: Rajzfilm 19.30: Tv-híradó magyarul 20.00: Opera és a film 21.05: Optimisták — tv-filmsorozat — 3. 22.25: Tv-híradó szerb-horvátul
HÚSZ ÉVE	PÉNTEK DELELŐTT BUDAPEST 1.
hunyt el Bóka László (1910–1964) író és irodalomtörténész, a Nyugat harmadik nemzedékének jelentős költője és esszéírója, századunk magyar irodalmának kiváló kutatója.	8.05: Tv-torna — (ism.) 8.10: Iskola-tv 9.40: Sir Khan, Bagira és a többiek — svéd ismeretterjesztő film 10.30: Játékos időtöltések — 1. — (ism.) 10.55: Képijság
KISSZINHÁZ	MOZIK
Este 7 órakor: A régi nyár — Bartók Béla-berlet.	Vörös Csillag: délieltől 10 órakor: Angyal üdvözet (szines magyar (14 éven feilülelnek), délután negyed 4, fél 6 és háromnegyed 8 órakor: Harctéri regény (szines szovjet, 14 éven feilülelnek). Fáklya: háromnegyed 3, negyed 6 és fél 8 órakor: Angyal üdvözet (szines magyar, 14 éven feilülelnek).
ÜGYELETES GYÓGYSZERTÁR	BALESETI, SEBÉSZETI ÉS UROLÓGIAI FELVÉTELI ÜGYELET
Klauzál tér 3. sz. (13/57-es) este 8 óratól reggel 7 óráig. Csak sürgős esetben.	Ma a balesetet szenvedett személyeket Szegeden a II. Kórház (Tolbuhin st. 57.) veszi fel. Sebészeti felvételi ügyelet az I. sz. Sebészeti Klinika, urológiai felvételi ügyelet a II. Kórház tart.
GYERMEKORVOSI ÜGYELET	ÉJSZAKAI ORVOSI ÜGYELET
Munkanapokon 13 óratól másnap reggel fél 8 óráig, szombaton, vasárnap és munkaszüneti napokon reggel fél 8 óráig a Lenin krt. 20. szám alatti központi gyermekorvosi rendelőben történik a sürgős esetek orvosi ellátása.	Este 7 óratól reggel 7 óráig a felnőtt lakosság részére: Szeged, Hunyadi János st. 1. sz. alatt. Telefon: 10-100.
FOGORVOSI ÜGYELET	S. O. S. LEIKISEGÉLY-SZOLGÁLAT
Mindennap este 10 óratól reggel 6 óráig, szombaton reggel 7-10 óráig, hétfő reggel 7 óráig: Szeged, Zöld Sándor u. 1-3. Tel.: 14-420.	Mindennap este 7-től reggel 7 óráig. Telefon: 11-000.

STOP reflektor

Nők a volánnál Oregek az úttesten

Egy londoni biztosítótársaságnak az a véleménye, hogy a nőket kisebb összegért lehet biztosítani, mint a férfiakat, mert veszélytelenebbül vezetnek. A volánnál ülő nő — akit gyakran kinevetnek és bírálnak — eszerint egyáltalán nem tűnik olyan ügyetlennek, mint általában hiszik. A statisztikák is megerősítik ezt. Az NSZK-ban például az autót vezető nőknek évente csupán 1,6 százaléka okoz balesetet. Az állandóan volánnál ülő férfiaknak viszont 4,8 százaléka, azaz háromszor annyian.

Hogyan lehetséges akkor, hogy a közlekedő nők újra és újra feltűnnek habozó és aggodalmaskodó ügytelenségük miatt, és nemegyszer akadályozzák is a forgalmat? Nyilván van valami oka a férfi-autóvezetők sóhajának: „Persze nő vezet!” A statisztikák erre is választ adnak. Az NSZK-ban például mintegy 8 millió nőnek van jogosítványa anélkül, hogy használna is. Ok ugyanis egyáltalán nem vezetnek.

Nem sok remény van arra, hogy ez a helyzet megváltozzon. Hacsak a férfiak meg nem változnak, és nem lesznek türelmesebbek. Ha gyakrabban át nem engedik a volánt feleségüknek. A legtöbb nő még ma is akkor szerzi meg vezetői gyakorlatát, amikor a forgalom a legkisebb: vasárnap. Vasárnap nem járnak a teherautók, a családapák nem sietnek, mert nem kell a munkahelyre menniük, az auto-

buszok és villamosok forgalma is kisebb. Vasárnap tehát nem a megszokott forgalmi viszonyok uralkodnak. Hogyan gyűjtson a nő tapasztalatot, és hogyan javítsa vezetői stílusát? Hozzájárul ehhez, hogy a legtöbb férfi, aki vasárnap átengedi feleségének a volánt, egyáltalán nem olyan nemleges, amilyennek a gesztusból látszanak. Jaj annak a nőnek, aki hibázik! A férfi szídjá és piszkálja, mert ő mégiscsak többet ért az autózásból. Ez megbénítja a nő kezdeményező-készségét, csökkenti az önbizalmát, s az autózás már nem öröm számára, hanem teher. A nőknek tehát csakis azt javasolhatjuk: követeljük jogukat, és energikusan ragaszkodjanak ahhoz, hogy rendszeresen vezethessék a kocsi. A legjobb, ha a férj nem is megy velük...

A nők sok olyan tulajdonsággal rendelkeznek, amelyeket gépjárművezetékör hasznosíthatnak. Szeretik például az olyan feladatokat, amelyekben a kézi tevékenység egyhangú munkája automatikusává válik. A gépjárművezetés is ilyen gépiesen végzett tevékenység mozgássorozatából áll. A nők kiválóan alkalmasak az ilyen mozgássorozatokat lebonyolítására, már csak nagyobb kézügyességüknel fogva is. Kézmozgásaik pontosság és gyorsaság szempontjából jobbak a férfiakénál, mert ujjaik hosszabbak, de hüvelykujjuk rövidebb.

Hajlászánl segíti őket a rövid comb és a hosszabb törzs, könyöküket is jobban át tudják hajlítani, tehát a körmozgásokat — amilyen a kormánykerék forgatása is — jobban el tudják végezni, mint a férfiak. A perspektivikus látás és a mélységlátás tekintetében a nők szintén túlszárnyalják férfi vezetőtársaikát. A nők a látási benyomásokat alaposabban feldolgozzák.

Nem volna teljes képünk a nők vezetési magatartásáról, ha nem válaszolnánk arra a kérdésre: miben előzik meg a férfiak a női vezetőket? Tény, hogy a nők lassabban sajátítják el a vezetőtechnikai és műszaki ügyességet, és ebben nem is jutnak el olyan fokra, mint a férfiak. Az sem vitatható, hogy a vezetői munkával kapcsolatos fizikai erőki fejtésben a nők nem versenyezhetnek a férfiakkal.

A közlekedési statisztikák tanúsága szerint két korosztály tagjai, a gyerekek és az öregek különösen gyakran sérülnek meg, vagy válnak baleset áldozatává. Sajnos, gyakran szerepelnek a baleseti krónikákban 3—5 éves gyerekek, akik játék közben az úttestre futva, robogó jármű elé kerülnek. Ami az öregeket illeti, a helyzet — ha lehet mondani — még elszomorítóbb. A gyalogosbalesetek áldozatainak 40 százaléka ugyanis 60—65 évesnél idősebb ember, noha ez a korosztály az összlakosságnak csak 13—15 százalékát alkotja. Tehát ez a korcsoport háromszor veszélyeztetettebb a többinél. Bár az idős emberek keveset gyalognak, és csak rövid útszakaszokon közlekednek, a megtett kilométerre számított baleseti gyakoriság rendkívül magas náluk. Ezenkívül ellenálló-képességük is gyenge, és így náluk a balesetek halálos kimene-

tele háromszor olyan gyakori, mint a fiataloknál.

A legtöbb szerencsétlenség oka, hogy az idős emberek a közlekedési szabályokat nem tartják be. Négy közül három balesetnél a rendőrség — természetesen puszta jogilag — az idős gyalogost marasztalja el. Az ok, hogy az idős emberek látó- és hallásképsége erősen csökkent, és a figyelemösszpontosítás nagyfokú romlásával erősen romlik a reaktív viselkedésük. Ennek folytán a közlekedési követelményeknek sem nagyon tudnak eleget tenni.

Ezért feltétlenül segíteni kell az idős embereket a közlekedésben is. Elsősorban a családtagok doig az. Kísérjék el őket az úton. Figyelmeztessenek az előadó veszélyekre. Fel kell hívni a figyelmüket a biztosítási útvonalakra, és különösen hangsúlyozni kell, hogy csak a kijelölt helyeket vegyék igénybe az átkelésnél, még akkor is, ha ez kerülőutat jelent.

Nagy felelősség hárul a járművezetőkre. Az autósok minden esetben tartásuk szem előtt az öregek — jóllehet helytelen — közlekedési szokásait. Az idős emberek ugyanis gyakran körültekintés nélkül lépnek le a járdaszélről. A járművezetőknek, különösen a csúcsgorgalmi időkben kell számítaniuk erre. Ha az öregek tiltott helyeken kelnek át az úttesten, álljanak meg a járművezetők, és kézzel jelezzék a mögöttük jövőeknek, hogy lassítsanak ok is.

A koros járőkelő egyébként is fél és szorong a zűfolttségben, a rohanó járművek között — amit minden járművezetőnek tudnia kell. Íratlan erkölcsi kötelesség, hogy a közlekedés frott szabályain túl, mindenki be-tartsa az emberiség iratlan törvényeit.

TELE

BUDAPEST 1.	BUDAPEST 2.	BELGRÁD 1.	BELGRÁD 2.
8.00: Tv-torna — (ism.) 8.05: Iskola-tv 9.30: Parasztok — lengyel filmsorozat — 9. — (ism.) 10.40: MIDEM '83 Gála — francia film — 1. — (ism.) 11.30: Egy úr az úrból — (ism.) 12.00: Iskola-tv 12.30: Képijság 14.55: Iskola-tv 16.15: Hírek 16.30: Algéria ünnepén 16.50: A kárókatona — lengyel rövidfilm 17.15: Képijság 17.20: Pedagógusok Fóruma 18.00: Telesport 18.25: Milyen partnerek vagyunk? 19.10: Tv-torna 19.15: Esti mese 19.30: Tv-híradó 20.00: Jogi esetek 20.45: Mírháttér 21.35: Verdi: Requiem — holland film 23.00: Tv-híradó 3.	18.45: Képijság 18.50: Sandino fia! — riportfilm 19.20: Sorstársak — (ism.) 19.40: A szegedi stádió román nyelvű nemzetiségi műsora 20.00: A gyermekmentő — (ism.) 21.05: Tv-híradó 2. 21.25: Akarsz a barátom lenni — csehszlovák tv-film	15.30: Mesét mondunk 15.45: Az olajtűtől az olajtű 16.05: A folyami rak 16.25: Mind a hora — dok-sorozat 17.00: Magyar nyelvű tv-napló 17.30: Videoidalok 17.40: Hírek 17.45: Az idő órei — tv-sorozat gyermekkelmek 18.15: Tv-naptár 18.45: Hadd kérdezzetek 19.15: Rajzfilm 19.30: Tv-napló 20.00: Reflexek 21.05: Optimisták — drámasorozat 22.05: Tv-napló	16.15: Gyógynövények 16.45: Kulturális szemle 19.00: Ifjúsági képernyő 19.30: Tv-napló 20.00: Művészeti est 22.30: Zenei koncert